
Федунь Олександра Василівна

кандидат географічних наук, доцент

доцент кафедри європейських та регіональних студій

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Папіш Наталія Іванівна

кандидат політичних наук, доцент

доцент кафедри європейських та регіональних студій

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

УКРАЇНА–ЄС: ДИНАМІКА СПІВРОБІТНИЦТВА В СФЕРІ ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ

Виникнення нових регіональних викликів та зростання загроз міжнародній безпеці, розширення торговельно-економічних і соціально-культурних зв'язків, привернули увагу Європейського Співтовариства до потреби запровадження ефективного управління державними кордонами з метою посилення їх безпеки та водночас забезпечення відкритості.

Актуалізація питань безпеки, проблем режиму функціонування як внутрішніх, так і зовнішніх кордонів Європейського Союзу відбувалася в умовах динамічного процесу поглиблення інтеграції всередині ЄС та поступового розширення його меж. Від часу підписання Шенгенської угоди (1985) до ухвалення European Integrated Border Management Strategy (2017) змінилися концептуальні підходи до розуміння ролі та функцій кордонів, вимоги до їх інфраструктурного забезпечення, моніторингу, контролю та ін.

У відповідь на існуючі проблеми на рівні Європейського Союзу на основі комплексного підходу було переглянуто доктринальні положення політики управління зовнішніми кордонами, розроблено та запроваджено низку законодавчих, управлінських, інституційних, фінансових механізмів інтегрованого управління кордоном; налагоджено і розширено співробітництво з державами-сусідами у питаннях реадмісії осіб для протидії нелегальній міграції, спільного патрулювання кордону, аналізу ризиків і загроз, узгодженого оперативного реагування, регулярного обміну інформацією про правопорушення на основі європейських стандартів.

Загальноєвропейська стратегія інтегрованого управління кордонами Integrated Border Management (IBM) передбачає ефективне управління перетином кордонів і міграційними процесами, реагування на потенційні загрози, протидію організованим транскордонній злочинності, гарантування високого рівня безпеки та водночас відкритості кордонів із дотриманням основних прав і свобод людини.

Формування спільного кордону ЄС з Україною у результаті найбільшої хвилі його розширення на схід у 2004 р. та приєднання до нього Польщі, Словаччини, Угорщини, згодом у 2007 р. й Румунії сприяли інтенсивному розвитку міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва, запровадження в пунктах пропуску спільного контролю осіб, транспортних засобів і вантажів, організації патрулювання кордону, здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю на державному кордоні відповідно до європейських вимог.

Від жовтня 2010 р. Україна впроваджує концепцію ЄС з інтегрованого управління кордонами з метою забезпечення належного рівня безпеки кордонів, удосконалення

системи охорони державного кордону, приведення системи інтегрованого управління кордонами у відповідність із європейськими стандартами.

У 2014 р. унаслідок російської збройної агресії щодо України, тимчасової окупації Криму, частини Донецької та Луганської областей склалося надзвичайно складне безпекове середовище в Україні. Тому безпека кордонів опинилася у фокусі посиленої уваги з боку ЄС. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, інтенсифікація та успішне завершення безвізового діалогу відкрили шлях до модернізації та розбудови прикордонних контрольно-пропускних пунктів на спільному кордоні. Здійснивши збройну агресію проти України, росія порушила фундаментальні принципи та норми міжнародного права, зокрема територіальної цілісності та недоторканності кордонів. Підтримуючи територіальну цілісність України, ЄС у 2014 році запровадив політичні та економічні санкції проти держави-агресора, а також запропонував фінансову допомогу для інженерно-технічного облаштування українсько-російського державного кордону. Все це сприяло поступовій імплементації європейських стандартів у законодавстві України в контексті інтегрованого управління кордонами.

Від часу набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в повному обсязі 1 вересня 2017 р. триває імплементація принципів інтегрованого управління кордонами відповідно до ст. 16 (част.2). Робота у цьому напрямі є одним із зобов'язань України в рамках поглибленої секторальної інтеграції України з Євросоюзом, а саме в секторі юстиції, свободи та безпеки». Сектор інтегрованого управління кордонами охоплює сферу компетенції десяти міністерств та низки інших органів центральної влади з чітким розподілом відповідальності.

Над створенням налагодженої системи управління кордонами працює Міжвідомча робоча група з питань координації інтегрованого управління кордонами, створена Кабінетом Міністрів України 30 січня 2019 р. До її основних завдань належать: сприяння забезпеченню координації дій центральних і місцевих органів виконавчої влади з питань, що належать до компетенції міжвідомчої робочої групи; підготовка з урахуванням міжнародних стандартів пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері інтегрованого управління кордонами та ін. Міжвідомча робоча група працює над реалізацією національної Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року, яка покликана ефективно імплементувати принципи інтегрованого управління кордонами, проголошені Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. У процесі розробки Стратегії були враховані найкращі європейські практики щодо впровадження ІВМ. Вивчався досвід Фінляндської Республіки, Федеративної Республіки Німеччина, Республіки Польща та Литовської Республіки, враховувалися сучасні підходи у сфері інтегрованого прикордонного менеджменту на рівні Євросоюзу.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 р. наша держава продовжує виконувати міжнародні зобов'язання відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС та визначені Стратегією завдання з реалізації державної політики у сфері інтегрованого управління кордонами, зокрема підвищення рівня контрольних процедур під час перетинання державного кордону, запровадження сучасних ІТ-рішень, сприяння транскордонного співробітництва та ін.

Повноцінна реалізація Стратегії з інтегрованого управління кордонами до 2025 р. та плану заходів до неї дозволить спростити перетин кордону для громадян, товарів та послуг, підвищити рівень безпеки при перетині кордону, забезпечить інженерно-технічне облаштування державного кордону, удосконалення механізму координації діяльності суб'єктів інтегрованого управління кордонами.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції інтегрованого управління кордонами, 2010, Офіційний вісник України. – Офіц. вид. – 2010 р., № 83, стор. 29, стаття 2918, код 53211/2010.
2. Про схвалення Концепції інтегрованого управління кордонами, 2015, Законодавство України, Офіційний вісник України, Офіц. вид. – 2015 р., № 90, стор. 126, стаття 3047, код 79350/2015.
3. Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-p#Text>
4. Assotiation agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, 2014, Official Journal of the European Union, URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf
5. European Integrated Border Management Strategy, 2017, European Commission, URL:<https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=33415&no=7>